

Samen sterk

(1) Wanneer hebben mensen geleerd dat samenwerking tussen vreemden meer oplevert dan alleen de afwezigheid van conflict? Dat moet al heel
5 vroeg gebeurd zijn, toen de eerste mensachtigen in de savannes zagen dat de fysieke kracht van eenlingen en kleine familiegroepen onvoldoende was om grote dieren te vangen.

10 Of misschien kwam dat besef pas echt toen mensen zich gingen specialiseren en de uitwisseling van goederen kon ontstaan. De herder ruidde zijn melk voor graan, de smid zijn
15 hoefijzers.

(2) Samenwerking tussen individuen die niet tot een familie behoren, was en is een kwestie van overleving. Niemand van ons kan zelfvoorzienend zijn. Er is geen terrein van ons
20 leven dat niet geworteld is in samenwerking en afspraken. Het is de kern van de democratie. Nu onze wereld de hele planeet omvat, is samenwerking ook de kern van de internationale betrekkingen. Zo hangt ons
25 leven aan elkaar van samenwerken: de burens hebben de sleutel en zorgen voor de poes; de chauffeur op de rijstrook naast ons doet netjes zijn of haar richtingwijzer aan, zodat we hem of haar in laten voegen; landen beslissen samen over van alles, van de maximale hoeveelheid bestrijdingsmiddel in appelmoes tot het
35 afschaffen van nucleaire wapens.

(3) Er zijn twee vormen van samenwerking: die tussen mensen die iets verschillends te ruilen hebben (goederen tegen andere goederen of
40 geld) en die tussen mensen die in gelijke omstandigheden verkeren.

Vooraf die laatste vorm heeft een geweldige kracht. Dan gaat het erom samen een vuist te maken, of om samen iets te bereiken waarvoor je als individu te klein bent. Dergelijke samenwerking is in de geschiedenis de sleutel geweest tot sociale verandering, van de opstand van lijfeigenen in het tsaristische Rusland tot de organisatie van Engelse fabrieksarbeiders.

(4) De meest succesvolle vorm van sociaaleconomische samenwerking is de coöperatie. Oude vormen van coöperatie richtten zich op samen sparen, waarbij ieder lid per toerbeurt het ingelegde geld kon gebruiken. In
55 het Romeinse Rijk bestonden al dergelijke groepen, die fungeerden als onderlinge begrafenisondernemingen. Ze bestaan nog steeds, van Afrika tot China. Naar verluidt, ontstond de eerste coöperatie al in de dertiende eeuw, opgericht door de Franse bergboeren die de ook nu nog beroemde Comtékaas maken. Zij wilden grotere kazen maken omdat
60 die beter bewaard konden worden en hadden daarvoor veel melk nodig, veel meer dan een boer alleen ooit zou kunnen produceren. Om toch die honderden liters bij elkaar te krijgen, besloten ze hun melk samen tot kaas om te zetten. Bij de verkoop van de kaas kreeg ieder betaald naar verhouding van de hoeveelheid melk die hij had ingebracht.

80 (5) Vanaf het midden van de negentiende eeuw ontstonden de moderne consumentencoöperaties die we nu kennen. Het begon met de inkoopcoöperatie van Rochdale (Verenigd

85 Koninkrijk), waar textielarbeiders
samen hun eerste levensbehoeften
inkochten om zo minder afhankelijk
te zijn van de verplichte inkoop via de
fabriek. Tegelijkertijd ontwikkelde de
90 Duitser Friedrich Wilhelm Raiffeisen
zijn gedachten en begon een coöpe-
ratieve bakkerij waar arme boeren op
krediet brood konden krijgen en die
uitgroeide tot een gemeenschappe-
95 lijke spaarbank.

(6) Het jaar 2012 werd uitgeroepen
tot Internationaal Jaar van de Coöpe-
ratie. Dat werd tijd, want weinigen
realiseren zich hoe belangrijk coöpe-
100 raties zijn, alleen al in aantallen.

Volgens cijfers van de Verenigde
Naties is een op de vier Canadezen
lid van een coöperatie, krijgen bijna
achttien miljoen Brazilianen hun
105 gezondheidszorg via een coöperatie
en heeft een op de drie Fransen zijn
geld ondergebracht bij een coöpera-
tieve bank. In de Nederlandse land-
en tuinbouw zijn de veertig grootste
110 coöperaties goed voor een omzet
van 37 miljard euro. Wereldwijd voor-
zien coöperaties in honderd miljoen
banen, twintig procent meer dan alle
multinationals tezamen.

115 **(7)** Wellicht dat dit Internationale Jaar
het begin vormt van de herwaarde-
ring van een organisatievorm die
soms neigt tot bureaucratie. Succes-
volle professionele coöperaties lopen

120 steeds meer het risico dat ze ver-
vreemd raken van hun leden. De
coöperatieve vernieuwing zou wel-
eens uit een onverwachte hoek kun-
nen komen. Naast de bestaande
125 coöperaties bloeien steeds meer
burgerinitiatieven op. Dat zijn geen
coöperaties in de juridische zin, noch
zijn ze goed georganiseerd, maar ze
zijn wel gestoeld op de gedachte van
130 gemeenschapsbelang die Raiffeisen
voorstond. Zo maken buurtbewoners
zich samen sterk voor hun eigen zon-
nepanelen, worden auto's, net als
andere duurzame gebruiksgoederen,
135 zoetjesaan meer gedeeld en zetten
ouderen zich in als kinderoppas in
ruil voor hulp bij computerproblemen.
(8) Juist omdat coöperaties de na-
druk leggen op onderlinge afhanke-
140 lijkheid en solidariteit, zijn ze actueler
dan ooit voor het denken over een
nieuw economisch bestel. Na de des-
illusie van het 'graai-kapitalisme' en
het 'ieder voor zich', wordt het
145 nieuwe motto 'wij voor elkaar'.
Samen staan we sterk, voor publieke
en private belangen. Dit past wonder-
wel in het hele politieke spectrum. De
stevige zelfredzaamheid zou de
150 rechtse partijen moeten aanspreken,
de warme solidariteit de linkse. Daar
zou toch iets moois uit te brouwen
zijn voor Nederland.

naar: Louise Fresco

uit: NRC Handelsblad, 1 februari 2012

Tekst 2 Samen sterk

- 1p 19 Welk kopje past het beste boven alinea's 6 en 7?
- A Coöperaties en burgerinitiatieven
 - B Coöperaties wereldwijd
 - C Herwaardering van coöperaties
 - D Vernieuwing van coöperaties
- 1p 20 Welk kopje past het beste boven alinea 8?
- A De coöperatie als basis voor een nieuw economisch bestel
 - B De coöperatie en invloed van politieke partijen
 - C De vorming van een nieuw politiek en economisch bestel
 - D De wijze van politieke samenwerking in de toekomst
- 1p 21 Wat is de onderliggende vraag waarop in alinea 2 antwoord wordt gegeven?
- A Hoe komt samenwerking tot stand?
 - B Waarom is samenwerking nodig?
 - C Wat is nodig om tot samenwerking te komen?
 - D Welke kenmerken heeft samenwerking?
- 1p 22 Van welk type argumentatie wordt vooral gebruik gemaakt in alinea 2? Er is vooral sprake van argumentatie op basis van
- A oorzaak en gevolg.
 - B overeenkomst of vergelijking.
 - C voorbeelden.
 - D voor- en nadelen.
- 3p 23 Formuleer de hoofdgedachte van alinea 7 in één zin. Gebruik voor die zin niet meer dan 15 woorden.
- 1p 24 Wat is de hoofdgedachte van de tekst 'Samen sterk'?
- A Coöperaties zouden een nog belangrijkere rol moeten spelen in de huidige maatschappij.
 - B In het huidige Nederland zijn sterke coöperaties onmisbaar geworden.
 - C Moderne coöperaties zouden sterker moeten zijn dan coöperaties vroeger.
 - D Voor politici zijn coöperaties tegenwoordig belangrijker dan vroeger.
- In alinea 3 worden twee vormen van samenwerking genoemd:
1 samenwerking tussen mensen die iets verschillends te ruilen hebben
2 samenwerking tussen mensen die in gelijke omstandigheden verkeren
- 1p 25 Van welke vorm van samenwerking zal volgens de tekst in de toekomst sprake zijn bij de moderne coöperaties?
- A alleen 1
 - B alleen 2
 - C beide

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.